

УДК 330.87

Одношевна О.О.*кандидат економічних наук,
старший викладач**Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету***Карахнова О.Ю.***студентка**Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА РОЗРОБКА МЕХАНІЗМІВ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

THE FUNCTIONING OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE COMPANY AND THE DEVELOPMENT OF MECHANISMS FOR ITS IMPROVEMENT

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто суть та місце організаційного механізму в управлінні системою економічної безпеки підприємства; вплив внутрішніх та зовнішніх загроз на процес управління системою економічної безпеки підприємства; особливості створення та діяльності служби економічної безпеки. Розроблено механізми удосконалення системи функціонування фінансово-економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: система економічної безпеки, управління, механізм управління, загрози.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены суть и место организационного механизма в управлении системой экономической безопасности предприятия; влияние внутренних и внешних угроз на процесс управления системой экономической безопасности предприятия; особенности создания и деятельности службы экономической безопасности. Разработаны механизмы совершенствования системы функционирования финансово-экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: система экономической безопасности, управление, механизм управления, угрозы.

ANNOTATION

The paper examined the nature and place institutional mechanism to manage the system of economic security; the impact of internal and external threats to the management system of economic security; especially the creation of services and economic security. The mechanism of improving the functioning of the financial and economic security.

Keywords: system of economic security, control, management mechanism, threats.

Постановка проблеми. Наявність значної кількості загроз економічній безпеці потребує розроблення основних напрямів їх усунення, головним з яких є розроблення механізму, що забезпечив би стійку економічну безпеку сільського господарства. Особливість системи економічної безпеки полягає в тому, що захист сільського господарства забезпечується за усіма напрямками та сферами діяльності. Одним з найбільш ефективних інструментів забезпечення стійкої економічної безпеки підприємства є організаційно-економічний механізм, що повинен об'єднати сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких забезпечуються досягнення цілей безпеки і розв'язання поставлених завдань. Тому

формування організаційно-економічного механізму у забезпеченні стійкої економічної безпеки підприємства останнім часом має особливу актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених і практиків переважно присвячені різним аспектам національної і регіональної безпеки і значно меншою мірою – питанням економічної безпеки підприємства. Сьогодні в економічній літературі відсутній єдиний підхід до складових механізму управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання, що зумовлює подальші дослідження у цьому напрямі. Проблема забезпечення фінансово-економічної безпеки на рівні господарюючих суб'єктів присвячені праці таких дослідників, як, зокрема, О. Ляшенко, І. Мойсенко, О. Марченко, І. Бланк, Т. Васильців, В. Волошин, О. Байкевич, К. Горячева, А. Спіфанов, О. Пластун, В. Домбровський, Л. Мариюшева. Проте зазначимо, що питання фінансово-економічної безпеки розглянуто не в повному обсязі та потребує подальшого та більш детального дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні основних складових функціонування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві, дослідженні проблемних аспектів, а також розробленні напрямів її удосконалення на базі створення відповідних механізмів сучасного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає використання методів та засобів; їх поєднання необхідне, зокрема, для створення надійної системи безпеки (рис. 1).

Зрозуміло, що підприємства різних розмірів, типів, обсягів діяльності володіють неоднаковими організаційними та фінансовими можливостями. Крім того, різним є рівень ризику, в умовах якого здійснюють діяльність суб'єкти господарювання. Проте однозначним є висно-

Рис. 1. Функціональна структура механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства

вок, що реалізація організаційно-економічного механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є життєво необхідною та може організовуватися на підприємствах по-різному.

Відповідно, окремі підходи до організації служби безпеки на підприємстві подані в економічній літературі, де представлено одразу декілька стратегій організації фінансово-економічної безпеки підприємства, виходячи з його розмірів.

1) Договірна, яку доцільно використовувати на малих підприємствах і яка передбачає відмову від створення відділу безпеки, а замість цього відбувається укладання договорів зі спеціалізованими суб'єктами, що надають охоронні, консалтингові, інформаційні та інші послуги. Ця стратегія є найменш витратною, однак водночас є найбільш вузькоспеціалізованою.

2) Матрична, яка найбільш ефективна для підприємств середніх розмірів, суть якої полягає в тому, щоб за мінімальних витрат на створення спеціалізованих підрозділів із питань безпеки максимально делегувати окремі функції наявним структурним підрозділам шляхом внесення змін і доповнень у положення про відділи та посадові інструкції спеціалістів підприємства. Ця стратегія дає змогу за умови обмеженого бюджету більш-менш комплексно забезпечувати безпеку суб'єкта господарювання.

3) Комплексна, яка передбачена для великих підприємств, яка передбачає створення окремого підрозділу – служби фінансово-економічної безпеки з відділами за кожною структурною складовою безпеки, що підпорядковується заступнику директора з питань безпеки. Також пропонується створення на підприємстві ради з питань безпеки як аналітичного центру стратегічного планування безпеки [2].

Доцільно використовувати підхід до організації роботи у сфері безпеки підприємства, проте з урахуванням особливостей його діяльності. Так, для суб'єктів підприємництва

доцільніше застосовувати договірний підхід, зокрема за умови недостатнього фінансового забезпечення діяльності та організаційних можливостей для створення повноцінного відділу (служби) безпеки. Доповнення функціональних завдань керівника (власника) підприємства управлінням безпекою, встановлення інструкцій із безпеки, укладання договорів на проведення аудиту для визначення слабких сторін і ризиків діяльності та формування заходів із їх усунення (зокрема, укладання договорів на охорону, страхування) видаються більш доцільними для цих суб'єктів господарювання.

Метою адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища його функціонування повинно бути забезпечення фінансово-економічної безпеки шляхом підвищення ефективності використання ресурсів, доступу до ринків, належного рівня взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Отже, адаптація підприємства до впливу зовнішнього середовища є складним процесом [1].

У ринкових умовах господарювання адаптація набуває різних форм, відрізняється за масштабами і глибиною змін у стратегічній й поточній діяльності підприємства, його внутрішніх системах. Залежно від чинників впливу сукупність адаптивних заходів підприємства поділимо на такі групи: адаптація до нововведень; адаптація до змін кон'юнктури ринку; адаптація до соціально-культурних і політико-правових умов. Кожен вид передбачає комплекс робіт, пов'язаний із організацією адаптації на підприємстві.

Розроблення та реалізація економічних заходів у сфері безпеки є завданнями другого етапу впровадження організаційно-економічного механізму безпеки суб'єкта господарювання. Зрозуміло, що метою реалізації заходів цієї групи є підвищення економічної ефективності за окремими найбільш важливими параметрами та складовими фінансово-господарської діяльності підприємства. Проте потрібно визначити і врахувати так звані точки посилення безпеки. Це найменш забезпечені (з огляду на безпеку) ланки та характеристики діяльності підприємства. Більше того, ці місця одночасно сигналізують і про рівень безпеки підприємства. Йдеться про те, що стан безпеки може визначитися найслабшою ланкою в системі її структурно-функціонально-технологічних компонентів [3].

Крім оцінки рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання (та її динаміки), що здійснюється для визначення ефективності реалізованих підприємством заходів, не менш важливою є також оцінка ефективності використання фінансових ресурсів, що в їх межах виділяються. Управління фінансовою безпекою підприємства реалізує свою головну мету та свої основні задачі шляхом здійснення певних функцій. Ці функції поділяються на дві основні групи (рис. 2).

Структурна модель функцій управління економічною безпекою підприємства як спеціалізованої системи менеджменту представлена на рис. 3.

Ефективний механізм управління фінансовою безпекою підприємства дає змогу в повному обсязі реалізувати цілі та завдання, що перед ним стоять, сприяє результативному захисту його фінансових інтересів від різноманітних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру. В структуру механізму управління фінансовою безпекою підприємства входять такі елементи (рис. 4).

Рис. 2. Характеристика основних функцій управління фінансовою безпекою підприємства

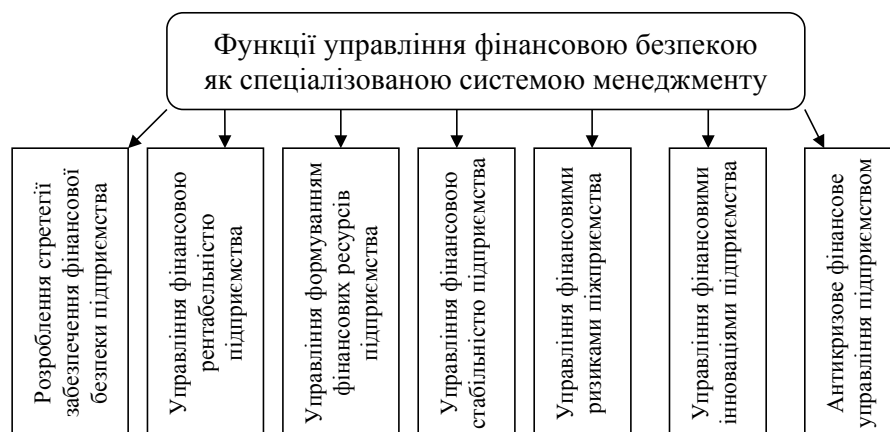

Рис. 3. Структурна модель управління фінансовою безпекою як спеціалізованою системою менеджменту

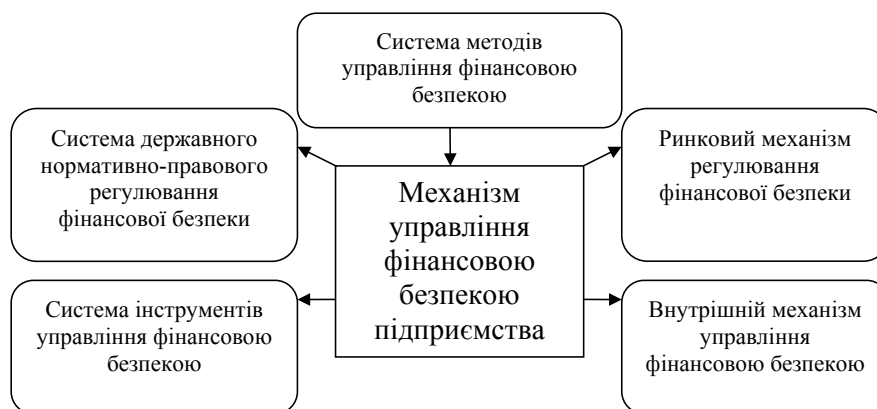

Рис. 4. Основні елементи механізму управління фінансовою безпекою підприємства

Основу механізму управління фінансовою безпекою підприємства складають системи та методи його планування. Планування фінансової безпеки є процесом розробки системи планів та планових (нормативних) показників із забезпечення захисту фінансових інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз та створення необхідних фінансових передумов його стійкого зростання у майбутньому.

Планування фінансової безпеки підприємства базується на використанні його трьох основних систем:

- перспективне планування фінансової безпеки підприємства;
- поточне планування фінансової безпеки підприємства;
- оперативне планування фінансової безпеки підприємства.

Для кожної з цих систем планування притаманні особливі методичні підходи до здійснення, форми реалізації результатів та певний період охоплення (табл. 1).

Всі системи планування фінансової безпеки підприємства знаходяться у взаємозв'язку та реалізуються в певному порядку. На початковому етапі цього процесу здійснюється перспективне планування фінансової безпеки, яке покликано реалізовувати стратегічні цілі фінансового розвитку підприємства, а також визначити задачі та параметри поточного планування. А поточне планування фінансової безпеки, формуючи планові завдання із забезпечення захисту фінансових інтересів підприємства у рамках майбутнього року, складає основу для розробки та доведення до виконавців оперативних планів бюджетів за всіма питаннями фінансової безпеки. В системі основних функцій управління фінансовою безпекою підприємства важлива роль належить внутрішньому контролю за реалізацією прийнятих у цій сфері управлінських рішень [3].

Внутрішній контроль фінансової безпеки є процесом, що організовується під-

Таблиця 1

Характеристика основних систем планування фінансової безпеки підприємства

Система фінансового планування	Основний методичний підхід до здійснення планування	Форма реалізації результатів фінансового планування	Період планування
Перспективне планування фінансової безпеки	Прогнозування	Розроблення довгострокового плану із найважливіших напрямів фінансової безпеки	До 3-х років
Поточне планування фінансової діяльності	Техніко-економічне обґрунтування	Розроблення поточних планів за окремими аспектами фінансової безпеки підприємства	1 рік
Оперативне планування фінансової безпеки	Бюджетування	Виконання бюджетів, платіжних календарів та інших оперативних планових завдань за всіма основними питаннями фінансової безпеки	Місяць, квартал

приємством для перевірки виконання та забезпечення реалізації всіх управлінських рішень в області захисту його фінансових інтересів від різноманітних погроз. Основні форми внутрішнього контролю за фінансово-економічною безпекою підприємства представлені на рис. 5.

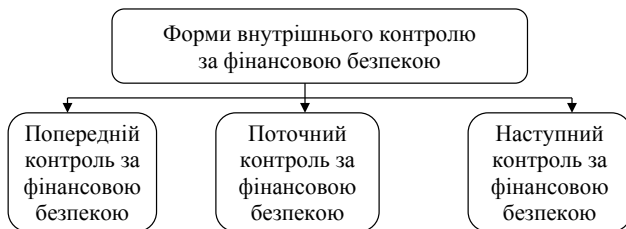

Рис. 5. Основні форми внутрішнього контролю за фінансовою безпекою підприємства

Створення систем внутрішнього контролю є невід'ємною складовою частиною побудови всієї системи управління підприємством для забезпечення його ефективності. Внутрішній контроль фінансової безпеки організується на підприємстві у таких основних формах (рис. 5).

Висновки. Впровадження на підприємстві системи контролінгу дає змогу суттєво підвищити ефективність всього процесу управління його фінансовою безпекою, забезпечити концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової безпеки підпри-

ємства, а також своєчасно виявити відхилення фактичних її показників від передбачених та прийняти оперативні управлінські рішення, спрямовані на їх нормалізацію. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є невід'ємною частиною системи його економічної безпеки, що базується на певних завданнях, функціях і принципах; передбачає використання системної сукупності методів, інструментів та конкретних заходів їх реалізації, які необхідно використовувати не окремо, а у поєднанні, тобто комплексно і оперативно.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізм забезпечення : [монографія] / [Т. Васильців, В. Волошин, В. Каркавчук]. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
2. Горячева К. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / К. Горячева. – К., 2013. – 141 с.
3. Ляшенко О. Специфічні властивості фінансової безпеки підприємства / О. Ляшенко // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць. – № 4 (44). – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 27–32.
4. Мойсенко І. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І. Мойсенко, О. Марченко. – Львів : ЛьвДУВС, 2013. – 380 с.